

CVITO FISKOVIĆ (1908-1996)

IN MEMORIAM

Prošle godine preminuo je, u nestorskim godinama, akademik Cvito Fisković: napustio nas je jedan od najsajnijih umova ovoga stoljeća. Kao što je životnim vijekom spojio naraštaje, nadahnjujući mlade i upućujući ih u zadaće nasljednikâ, tako je svojim djelom obuhvatio i povezoao razne discipline i struke, udahnjujući životnu zaokruženost viđenju naše kulturne baštine.

Kad je 1950. godine objelodanio svoj rad »Prilog životopisu Marka Marula Pečenića«, iznjevši na svjetlo zabilješke arhivskih dokumenata, Cvito je Fisković dao kapitalan prinos marulićevskim studijama, ali je još jednom učinio ono čemu je zapravo posvetio velik dio svojega djela: otkrio je život mimo legende, raskrio zbilju u fikciji, vratio plastičnu trodimenzionalnost plošnoj slici prošlosti. Ne samo da se otad nije više moglo kao prije misliti ni pisati o Maruliću, nego se i danas, nakon gotovo pola stoljeća od nastanka spomenutoga teksta, novootkriveni Marulovi stihovi - ljubavne pjesme i satirični epigrami, poslanice i nadgrobnice prijateljima i dr. - puno jasnije uklapaju u našu predodžbu o piscu kad pred oči prizovemo obris Marulićeva lika kakav je ocrtan u spomenutoj studiji.

Iako se, naravno, najveći dio njegova opusa odnosi na matičnu mu struku, povijest umjetnosti, iznimno je zamašan, i opsegom i dosegom, Fiskovićev prinos književnoj historiografiji: u rasponu od materijalnih otkrića tekstova, preko biografskih priloga, do odčitavanja zbilje u djelima starije književnosti, ali i smještanja tih djela u suvremenu im zbilju. Pomno proučavanje arhivskih svjedočanstava, senzibilno uranjanje u stihove, neposredan, osoban doživljaj ambijenta - sve se to na neponovljiv način spajalo u njegovu pisanju o starim hrvatskim književnicima. Vraćajući im biografije, a kadšto i imena, upozoravao je da i veći i manji među njima zaslužuju punu pozornost i dolično mjesto u pamćenju baštinika. Hrvatski latinisti bijahu mu čitki kao i kovači čakavskih verasa, a *minores* mu ne bijahu manje važni od klasika: dapače, književna je povijest još uvijek dužnikom mnogim auktorima o kojima je Fisković prvi započeo ozbiljan razgovor.

Onima koji su piscima pristupali samo kroz književnu im ostavštinu pokazao je - zahvaljujući inherentnoj interdisciplinarnosti svoje struke, ali i istančanosti svog senzibiliteta te raskošnoj širini erudicije - kako naši Marulići, Crijevići, Nigeri,

Lucići, Hektorovići, Vetranovići, Gazarovići, i toliki drugi, jesu živi i važni nama današnjima i po opipljivim tragovima što ih urezaše u zbilju kao graditelji, poljodjeljci, donatori ili skupljači umjetnina, i po arhivskim svjedočanstvima što ih ostaviše kao parničari, poklisari i političari. Moglo bi se reći: sačuvani trodimenzionalni okoliš kojim su se kretali i koji su oblikovali čitao je Fisković kao književna djela, a u književnim je djelima otkrivao vjernu sliku ambijenta u kojem su živjeli i pisali. Njegovu pozornost privlačile su i obiteljske im spona i prijateljske veze, i predmeti umjetničkog obrta koje posjedovahu, natpisi i spomenici u kamenu, kuće, palače, dvorci, vrtovi, polja, urbanistički ambijent i društveno ozračje u kojem stvarahu ali i sudjelovahu u životu zajednice. Paradigmatične su za taj odsječak njegova stvaralaštva studije »Petar Hektorović i likovne umjetnosti« (1970), »Splitska renesansna sredina« (1976), »Ambijenti Vetranovićeva pjesničkog stvaranja« (1977). Zbog svega toga već je odavno nezamislivo, jednako književnom historiku kao i povjesničaru umjetnosti, bavljenje vlastitom strukom bez uranjanja u Fiskovićevu studiju, nadasve u knjigu *Baština starih hrvatskih pisaca* (1971. i 1978).

Ako je među njima, među starim piscima, Marul imao u Fiskovićevu djelu povlašteno mjesto (a čini mi se da ga je imao barem u ranoj i kasnoj fazi njegovih pristupa književnoj građi), onda su tome tri razloga: bogatstvo i raznovrsnost Marulićeva djela, oskudni, kadšto zagonetni pa i legendarni podaci o životu i, napokon, likovna komponenta Marulićeva djela. U hrvatskom i latinskom njegovu opusu otkrivao je puninu renesansne sastavnice, u biografiji ustrajao na odbacivanju mistifikacija i razlikovanju legende od dokumentirana podatka, u likovnosti Marula književnika i crtača prepoznavao renesansnu univerzalnost, ali i svojevrsnu intimnu srodnost s vlastitim dvostrukim, književnim i likovnim, nagnućima. Osobito sklon ovoj posljednjoj temi, višekratno se na nju navraćao te joj posvetio i nekoliko samostalnih studija (»Marko Marul Pečenić i njegov likovni krug«, 1972, »O Marulićevu slikanju«, 1986).

Kada je utemeljen okrugli stol o Maruliću i pokrenut ovaj godišnjak, osjetio se ponukanim da mu pridonese sazrelim spoznajama o staroj i omiljenoj svojoj temi. Ako i nije mogao, zbog poodmakle dobi, osobnom nazočnošću posvjedočiti trajnu naklonost Marulu, postao je redovitim suradnikom *Colloquia Maruliana*, studiozno i s osobitom zauzetošću pripremajući svoje tekstove, u kojima nam je još jednom predočavao sljubljenost - neka nam bude dopušteno ponoviti tu riječ koju je toliko volio - čovjeka, djela i krajobraza, a iza natuknutih imena razaznavao zbiljske osobe s punom biografijom, uključene u Markov književni cenakul jednako kao i u puls komunalnoga života.

Samo je renesansni um, kakav u punom smislu posjedovao nezaboravni gospodar Cvito, mogao za nas oživiti sliku kadšto bogate, kadšto čedne, povijesnim nedaćama ranjene, ali i od životne snage radosne, renesanse na hrvatskoj obali Jadrana. Toj magistralnoj slici vrijeme će zacijelo, nadolaskom budućih otkrića, gdjegdje dodati nove pojedinosti, no nikakav tijek godina ne može oslabiti onu neprispodobivu moć Fiskovićeve ostavštine da čitatelja ponese i nadahne, da ga uvede u nove spoznaje čineći ga gotovo sudionikom davnih zbivanja. Stoga se i spomen na Cvita Fiskovića uistinu neće utrnuti *dokla zemlja ova / bude na karte sfolj slovinjska čtit slova*.

Bratislav Lučin